

Lieta C-882/19.**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 3. decembris

Iesniedzējtiesa:

Audiencia Provincial de Barcelona (Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 24. oktobris (precizēts un papildināts 2019. gada
12. novembrī)

Prasītājs:

Sumal, S. L.

Atbildētājs:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Pamatlietas priekšmets

Prejudiciāla nolēmuma tiesvedība, kurā ir lūgts noskaidrot, vai valstī reģistrēti meitasuzņēmumi ir līdzatbildīgi par savu mātesuzņēmumu pret konkurenci vērsto rīcību un – apstiprinošas atbildes gadījumā – kādas prasības ir jāizpilda. It īpaši strīds attiecas uz uzņēmuma, kas tika atzīts par iesaistītu kartelī, meitasuzņēmuma procesuālo tiesībspēju, proti, spēt būt par atbildētāju, ja minētais meitasuzņēmums nebija iepriekšējās administratīvās procedūras Komisijā dalībnieks.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Iemesls, kāpēc prasības par zaudējumu atlīdzināšanu netiek tieši celtas pret mātesuzņēmumiem, kuriem administratīvajā procedūrā ir ticis piemērots sods, bet pret to valstī reģistrētiem meitasuzņēmumiem, ir ievērojams tādu tiesvedību skaits, kurās tiek izskatītas civilprasības par zaudējumu atlīdzināšanu pēc pārkāpumu konstatēšanas konkurences aizsardzības jomā, it īpaši saistībā ar pārrobežu pārkāpumiem, un grūtības uzaicināt ierasties tiesā puses, ir tikušas

administratīvajā procedūrā tika vainotas pārkāpuma izdarīšanā, jo tās ir reģistrētas valstī, kas nav valsts, kurā norisinās tiesvedība.

Parasti tie ir meitasuzņēmumi, kas pilnībā pieder mātesuzņēmumiem pārkāpējiem un mātesuzņēmumi izmanto tos tādu preču tirdzniecībai, ar kuru starpniecību tika izdarīts pārkāpums, tādējādi savā ziņā var uzskatīt, ka arī šie meitasuzņēmumi guva no tā labumu.

Parasti meitasuzņēmumi aizstāv sevi, atsaucoties uz savas procesuālās tiesībspējas neesamību, un uz šo jautājumu valstu pirmās instances tiesas sniedz dažādas atbildes:

a) Dažas tiesas uzskata, ka meitasuzņēmumu procesuālās tiesībspējas neesamība nav atzīstama, jo, pēc to domām, attiecīgā gadījumā ir piemērojama ekonomiskas vienības vai uzņēmuma doktrīna, kas izriet no Tiesas judikatūras līdzīgos gadījumos, pat ja tā attiecas uz to, lai meitasuzņēmuma atbildību attiecinātu arī uz mātesuzņēmumu.

b) Savukārt citas tiesas uzskata, ka šī doktrīna, kurai valsts tiesībās atbilst Likuma par valsts konkurences aizsardzību 71. panta 2. punkta b) apakšpunkts, ir jāsaprot šaurākā nozīmē, un to nevar piemērot pretējā virzienā (mātesuzņēmuma atbildību attiecināt arī uz meitasuzņēmumiem), jo nav izpildīts šīs doktrīnas pamatnosacījums, proti, kontroles esamība vai iespēja īstenot izšķirošu ietekmi uz meitasuzņēmumu lēmumiem.

Šo abu nostāju pamatā ir pārlicinoši iemesli, kas katrā ziņā ir jāaplūko prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā Eiropas Savienības Tiesā. Faktiski Tiesa vēl izskata apelācijas sūdzību, ko 2019. gada 28. februārī iesniedza *Biogaran* par Vispārējās tiesas (devītā palāta) 2018. gada 12. decembra spriedumu lietā T-677/14, *Biogaran/Komisija*, un kas ir balstīta uz samērīguma principa neievērošanu un LESD 101. pantā izvirzīto mērķu neizpildi, mātesuzņēmuma atbildību par aizliegtu vienošanos attiecinot arī uz meitasuzņēmumu.

Papildus tam Tiesa uzskatīja, ka šis jautājums nav saistīts tikai ar katras valsts tiesībām, bet tas skar visas Savienības tiesības.

Turklāt šim jautājumam ir nozīme ne tikai šajā konkrētajā lietā, bet Tiesas viedoklim būs būtiska nozīme daudzu citu lietu iztiesāšanā. Šī apsvēruma dēļ jautājums ir jāattiecina ne tikai uz materiāltiesiskiem, bet arī uz procesuālajiem aspektiem, kas var ietekmēt iespējas vērsties pret mātesuzņēmumu, kas izdarījis pārkāpumu ar meitasuzņēmumu starpniecību.

Prejudiciālie jautājumi

A) Vai Eiropas Savienības Tiesas judikatūras doktrīna par ekonomisku vienību pamato mātesuzņēmuma atbildības attiecināšanu arī uz meitasuzņēmumu, vai arī

ši doktrīna ir piemērojama tikai, lai meitasuzņēmumu atbildību attiecinātu uz mātesuzņēmumu?

B) Vai ekonomiskas vienības jēdziens ir jāpaplašina grupas iekšējo attiecību ietvaros, pamatojoties tikai uz kontroles faktoriem, vai arī to var balstīt arī uz citiem kritērijiem, tostarp to, ka meitasuzņēmums varētu gūt labumu no pārkāpuma darbībām?

C) Ja tiktu atzīts, ka mātesuzņēmuma atbildību ir iespējams attiecināt arī uz meitasuzņēmumu, kādas prasības šai nolūkā ir jāizpilda?

D) Ja atbilde uz iepriekšējiem jautājumiem ir, ka atbildību par mātesuzņēmumu veiktajām darbībām ir iespējams attiecināt arī uz meitasuzņēmumiem, var ar šo Kopienų doktrīnu būtu saderīga tāda valsts tiesību norma kā Likuma par konkurences aizsardzību [71. panta 2. punkts], kurā ir paredzēta tikai iespēja meitasuzņēmuma atbildību attiecināt uz mātesuzņēmumu, ar nosacījumu, ka mātesuzņēmums veic kontroli pār meitasuzņēmumu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

LESD 267. pants

Vispārējās tiesas spriedums, 2018. gada 12. decembris, *Biogaran/Komisija*, T-677/14, it īpaši 218. un 223. punkts.

Tiesas spriedums, 2019. gada 14. marts, *Skanska Industrial Solutions u.c.*, C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204.

Tiesas spriedums, 2017. gada 27. novembris, *Akzo Nobel u.c./Komisija*, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314.

Tiesas spriedums, 2006. gada 14. decembris, *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05 [EU:C:2006:784], Krājums, 111987. lpp., 40. punkts.

EST spriedums, 2009. gada 10. septembris, C-97/80, Komisija/Francija

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ley de Defensa de la Competencia [Likuma par konkurences aizsardzību] 71. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

LEC 214. panta 1. punkts

Īss pamatlīstas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 *Sumal, S.L.* cēla pret *Mercedes Benz Trucks España, S.L.* (turpmāk tekstā – “*MB Trucks*”) prasību parastā tiesvedībā, lūdzot atlīdzināt zaudējumus 22 204,35 EUR apmērā par tam pārmesto konkurences aizsardzības normas pārkāpumu, proti, LESD 101. panta pārkāpumu, galvenajiem kravas transportlīdzekļu ražotājiem (kas tiek saukti par kravas transportlīdzekļu karteli), tostarp *Daimler*, kas ir atbildētājs mētesuzņēmums, nosakot Eiropas Ekonomikas zonā cenas laikposmā no 1977. līdz 2011. gadam.
- 2 Savukārt atbildētājs iebilda pret prasību, atsaucoties tostarp uz procesuālās tiesībspējas neesamību, jo, pēc tā domām, par minētā pārkāpuma izdarīšanu bija atbildīgs tikai mētesuzņēmums *Daimler AG*, kura juridiskā persona atšķiras no atbildētāja juridiskās personas.
- 3 Ar pārsūdzēto nolēmumu prasība tika noraidīta, nospriežot, ka atbildētājam nav procesuālās tiesībspējas, un par vienīgo atbildīgo atzīstot mētesuzņēmumu, kurš ir minēts iepriekšējā administratīvā soda uzlikšanas procedūrā, ko Eiropas Savienības konkurences aizsardzības iestāde bija uzsākusi pret karteli.
- 4 Iesniegtajā apelācijas sūdzībā ir apgalvots, ka pārsūdzētajā nolēmumā ir pieļauta kļūda tiesību piemērošanā, izvērtējot atbildētāja meitasuzņēmuma procesuālās tiesībspējas neesamību, ir apgalvota tā procesuālā tiesībspēja un ir lūgts izskatīt apelācijas sūdzību pēc būtības un pasludināt spriedumu, apmierinot pieteikumā izvirzītos prasījumus.
- 5 Atbildētājs iebilst pret prasību, apgalvojot, ka pirmais pamats attiecībā uz tiesībspēju ir nepieņemams.
- 6 Tika nolemts apturēt tiesvedību un piešķirt pusēm piecu dienu termiņu, lai tās paustu savu viedokli par iespēju ierosināt prejudiciāla nolēmuma tiesvedību Eiropas Savienības Tiesā un par to, vai būtu atbilstoši uzdot jautājumus attiecībā uz ar kartela dalībniekiem atzītu uzņēmumu meitasuzņēmuma tiesībspēju, ja minētais meitasuzņēmums nebija Komisijā notikušās administratīvās procedūras dalībnieks.
- 7 Atbildētājs *MB Trucks* iebilda pret lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanu, apgalvojot, ka uzdodamie jautājumi tiesvedībā netika izskatīti, ka nav nepieciešamības uzdot jautājumu par iespējamu atbildības attiecināšanu arī uz meitasuzņēmumu, jo jautājums ir skaidrs (proti, atbilde ir noraidoša), un jautājumi, kurus vēlas uzdot, attiecīgajā tiesvedībā netika izskatīti.
- 8 Savukārt prasītājs atbalsta lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 9 Prasītājs savā prasības pieteikumā, norādījis, ka laikposmā no 1997. līdz 1999. gadam tas bija iegādājies no atbildētāja uzņēmuma divus grupas *Daimler* (*Mercedes Benz*) [ražotus] kravas transportlīdzekļus, noslēdzot līzings līgumu ar koncesionāra uzņēmuma *Ster Motor, S.L.* starpniecību, apgalvoja, ka ar Komisijas 2016. gada 19. jūlija lēmumu tika konstatēts LESD 101. panta pārkāpums, kravas transportlīdzekļu ražotājiem, tostarp arī atbildētājam mātesuzņēmumam *Daimler AG*, prettiesiski nosakot cenas Eiropas Ekonomikas zonā laikposmā no 1977. līdz 2011. gadam. Tādējādi tas secināja, ka minētā pārkāpuma dēļ tam ir radušās papildu izmaksas, kas ir 20 % no iegādes cenas.
- 10 Savukārt atbildētājs apgalvoja, ka prasītājam nebija nekādu līgumisku attiecību ar *MB TRUCKS* (vai *DAIMLER*), jo kravas transportlīdzekļi, uz kuriem attiecas strīds, tika nopirkti no koncesionāra, kas ir no *MB TRUCKS* (un *DAIMLER*) neatkarīga vienība, un galīgo cenu nenoteica nedz *MB TRUCKS*, nedz it īpaši *DAIMLER*, bet par to tika panākta vienošanās individuālās sarunās ar koncesionāru *STERN MOTOR S.L.*, kas pārdeva kravas transportlīdzekļus.
- 11 Tāpat tas atsaucās uz procesuālās tiesībspējas neesamību, jo *MB TRUCKS* nebija Komisijas lēmuma adresāts, ne arī tika minēts šajā lēmumā. Pēc tā domām, *DAIMLER AG* ir vienīgais *Daimler* grupas uzņēmums, kas ir atbildīgs par sodīto rīcību, kas ir konkrētas informācijas apmaiņa starp ražotāju galvenajām mītnēm (un no 2002. gada starp dažiem Vācijas meitasuzņēmumiem). It īpaši minētā lēmuma 11. apsvērumā ir noteikts, ka “par pārkāpuma izdarīšanu ir atbildīgs *Daimler* uzņēmums *Daimler AG* (“*Daimler*”) ar juridisko adresi Štutgartē, Vācija”. No tā *MB TRUCKS* secina, ka to nevar saukt pie atbildības par sodīto rīcību un tam nav procesuālās tiesībspējas, lai būtu par atbildētāju attiecībā uz prasītāja celto prasību, proti, prasību atlīdzināt zaudējumus, kas, iespējams, ir radušies minētās rīcības dēļ.
- 12 Visbeidzot, tas norādīja, ka prasībai sakarā ar ārpuslīgumisko atbildību bija iestājies noilgums un ka Komisija vainoja lēmuma adresātus par to dalību nelikumīgā informācijas apmaiņā. Tādējādi tas apgalvoja, ka prasītājam esot jāpierāda apgalvoto zaudējumu esamība un to apmērs, kā arī cēloņsakarība starp pārkāpumu un minētajiem zaudējumiem saskaņā ar prasībām, kas ir noteiktas tiesiskajā regulējumā par zaudējumu atlīdzinājumu. Noslēgumā tas norādīja, ka informācijas apmaiņa neietekmēja neto cenas, ko klienti maksāja par *MB ESPAÑA* koncesionāru pārdotajiem kravas transportlīdzekļiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 13 Iesniedzējtiesa balstās uz to, ka, ja mātesuzņēmuma atbildība tiek attiecināta arī uz meitasuzņēmumiem, jo uzņēmuma vienotības principu var interpretēt gan no augšas uz leju (no mātesuzņēmuma uz meitasuzņēmumiem), gan otrādi, būtu pieņemama iespēja celt prasību *follow on* pret meitasuzņēmumu, kas nebija administratīvā soda uzlikšanas procedūras dalībnieks, ar nosacījumu, ka

meitasuzņēmumu un mātesuzņēmumu var uzskatīt par vienu un to pašu uzņēmumu saistībā ar konkurenci ierobežojošām darbībām. Tā uzskata, ka šī iespēja skaidri izriet no Tiesas 2019. gada 14. marta [spriedumā] C-724/17 (ECLI:EU:C:2019:204) izstrādātās judikatūras, tomēr šis gadījums ļoti atšķiras no uzņēmumu grupas gadījuma, lai arī, pēc tās domām, tas neliedzot piemērot šo judikatūru izskatāmajā lietā.

- 14 Tiesa dažādos nolēmumos ir atkārtoti nospriedusi, ka Līgumu autori lietoja jēdzienu “uzņēmums”, lai apzīmētu LESD 101. panta pārkāpēju (spriedums, 2017. gada 27. aprīlis, *Akzo Nobel*, C-516/15 P, un spriedums, 2019. gada 14. marts, minēts iepriekš). Tāpēc *Audiencia* uzskata, ka Tiesa ir vēlējusies norādīt, ka šis jēdziens ir attiecināms uz jebkuru vienību, kas veic saimniecisko darbību neatkarīgi no tās juridiskā rakstura un finansēšanas veida. Tāpat tika nospriests, ka šajā koncepcijā atbildība drīzāk ir saistīta ar aktīviem (uzņēmumu saimnieciskajā izpratnē), nevis ar konkrētu juridisku personu.
- 15 Tiesa ir arī precizējusi, ka šajā kontekstā uzņēmuma jēdziens apzīmē ekonomisku vienību pat tad, ja no juridiskā viedokļa šī ekonomiskā vienība sastāv no vairākām fiziskām vai juridiskām personām (spriedums, 2006. gada 14. decembris, *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05 [EU:C:2006:784], Krājums, 111987. lpp., 40. punkts).
- 16 Tomēr, kad Tiesa piemēroja šo judikatūru uzņēmumu grupām, atbildību par meitasuzņēmumam pārmestajiem pārkāpumiem tā vienmēr attiecināja uz mātesuzņēmumu, kā tas notika divos spriedumos, kas attiecās uz grupu *Akzo* (spriedumi, 2017. gada 27. aprīlis [C-516/15 P, EU:C:2017:314] un 2009. gada 10. septembris, C-97/08 P [EU:C:2009:536]). Šis piemērošanas pamats ir mātesuzņēmuma pilnvaras veikt kontroli, īstenojot izšķirošu ietekmi uz meitasuzņēmuma rīcību; šīs kontroles pilnvaras, visticamāk, nevar pastāvēt apvērsti, proti, meitasuzņēmums nevar veikt kontroli pār mātesuzņēmumu. Tāpēc, ja tas būtu vienīgais pamats, kas var pamatot ekonomiskas vienības doktrīnas piemērošanu, iesniedzējtiesa apšaubu atbildības paplašināšanas pamatotību izskatāmajā lietā, kurā nav sniegts neviens pierādījums tam, ka Spānijas meitasuzņēmums ir īstenojis kontroles pilnvaras pār Vācijas mātesuzņēmumu.
- 17 Vispārējās tiesas (devītā palāta) 2018. gada 12. decembra spriedumā (lieta T-677/14, lieta *Biogaran*) ir attaisnota šī atbildības attiecināšana abos virzienos, tā 218. punktā apgalvojot:

“[...] ja uz mātesuzņēmumu var attiecināt atbildību par tā meitasuzņēmuma izdarītu pārkāpumu un tā rezultātā, nepārkāpjot personiskās atbildības principu, padarīt šīs abas sabiedrības solidāri atbildīgas par pārkāpumu, ko ir izdarījis uzņēmums, kuru tās veido, tas tā ir vēl jo vairāk tad, ja pārkāpums, kuru ir izdarījis ekonomiska vienība, ko veido mātesuzņēmums un tā meitasuzņēmums, izriet no šo abu sabiedrību rīcības sakrītības”.

It īpaši, lai pamatotu šo [atbildības] paplašināšanu, tā 223. punktā apgalvo šādi:

“[...] ir jāatgādina, ka izšķirošā ietekme, kuru mātesuzņēmums īsteno pār sev pilnībā piederošu meitasuzņēmumu, ļauj prezumēt, ka meitasuzņēmuma rīcība tiek veikta mātesuzņēmuma vārdā un uzdevumā un līdz ar to – šo abu sabiedrību veidotā uzņēmuma vārdā un uzdevumā”.

- 18 Tomēr faktiskā situācija, uz kuru ir atsauce šajā nolēmumā, lai to apgalvotu, precīzi neatbilst strīdīgajam gadījumam.
- 19 Iesniedzējtiesa šaubās par to, vai var uzskatīt, ka pastāv apgalvotā “līdzdalība pārkāpuma izdarīšanā”, lai mātesuzņēmuma civiltiesisko atbildību attiecinātu arī uz meitasuzņēmumu tā iemesla dēļ, ka mātesuzņēmums izmantoja meitasuzņēmumus tikai kā instrumentu, lai pārdotu preces, saistībā ar kurām tas izdarīja pārkāpumu, tādējādi gūstot ekonomiskas priekšrocības no pārkāpuma darbībām, vai arī ir jābūt tiešākai līdzdalībai pārkāpuma darbībās.
- 20 Turklāt tā neuzskata, ka doma par kontroli, uz ko ir atsaukusies Vispārējā tiesa uzņēmumu grupu gadījumā, ir vienīgais iespējamais pamats, kas attaisno ekonomiskas vienības doktrīnas piemērošanu, kā to skaidri parāda Tiesas judikatūra attiecībā uz citu gadījumu grupu; labs piemērs tam ir rodams Tiesas 2019. gada 14. marta [spriedumā]. Runa ir par uzņēmumu pārejas gadījumu uzņēmumu reorganizācijas jomā. Pēc Tiesas domām, civiltiesiskās atbildības paplašināšanas nolūkā ir svarīgāk veikt pārbaudi attiecībā uz uzņēmuma vienību no stingri saimnieciska, nevis juridiska skatupunkta. Tiesa šajā nozīmē min spriedumus, 2007. gada 11. decembris, *ETI u.c.*, C-280/06, EU:C:2007:775, 42. punkts; 2013. gada 5. decembris, *SNIA/Komisija*, C-448/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:801, 22. punkts, un 2014. gada 18. decembris, *Komisija/Parker Hannifin Manufacturing un Parker-Hannifin*, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 40. punkts.
- 21 Tāpēc šī otrā gadījumu grupa liecina par to, ka ekonomiskas vienības doktrīnas pamats nav ne vienīgais pamats, ne arī ir balstīts uz domu par kontroli, bet, šķiet, tas ir plašāks un ir balstīts uz domu par atbildības koncepciju, nevis tikai no stingri juridiska, bet drīzāk no saimnieciska skatupunkta, saskaņā ar kuru atbildība iestājas tad, ja no pārkāpuma sekām ir gūts labums. Tā uzskata, ko šo domu var secināt no ģenerālvokāta secinājumiem lietā, kurā EST pieņēma 2019. gada 14. marta spriedumu, norādot, ka šis paplašināšanas mērķis ir atturēt uzņēmumus no pret konkurenci vērstas rīcības, tādējādi atbildība drīzāk ir saistīta ar aktīviem, nevis ar konkrētu juridisku personu.
- 22 Tomēr juridiskas personas noteikšanai ir svarīga drošības un labas tiesību sistēmas funkcija un situācijas, kurās tas nenotiek, ir izņēmuma gadījumi, par ko liecina “korporatīvā plīvura pacelšanas” metodes piemērošana (šai doktrīnai, lai arī tā atšķiras no šajā lietā aplūkotās, ir zināma līdzība ar to). Izskatāmajā lietā ir šaubas par to, ka iepriekš minēto izņēmumu pienācīgi pamato jomai raksturīgās īpatnības vai arī ir nepieciešami papildu pamatojums, piemēram, neiespējamība vai ārkārtējas grūtības saukt pie atbildības tos, kas iepriekšējā soda uzlikšanas procedūrā tika atzīti par atbildīgiem pārkāpuma izdarīšanā. Runājot par abām

gadījumu grupām, kurās Tiesa piemēroja ekonomiskas vienības doktrīnu, *Audiencia* uzskata, ka šī doma ir netieši klātesoša vienā no tām (uzņēmumu pārejas gadījumos), bet tas tā nav uzņēmumu grupu gadījumā, kad atbildības attiecināšana uz mātesuzņēmumu nebija atkarīga no neiespējamības īstenot atbildību ar meitasuzņēmumu aktīviem.

- 23 Ja būtu jāsniedz šis papildu pamatojums, tiek arī vaicāts, vai pietiekams pamatojums būtu grūtības uzaicināt [ierasties tiesā] mātesuzņēmumu dažādās valstīs, kas nav tās, kurās rodas strīdi, kas nozīmē ne tikai lielus izdevumus, bet arī būtisku kavēšanos. Katrā ziņā fakts ir, ka uzņēmumi parasti atsakās ierasties valstī, kurā notiek tiesvedība, un citās līdzīgās tiesvedībās tos pārstāv to meitasuzņēmumi vai juridiskie dienesti.
- 24 Tiesvedībās, kuru summa nav ļoti liela, cietušajiem šīs grūtības var būt nopietns šķērslis, lai ierosinātu lietu, jo viņi var būt spiesti uzņemties papildu izmaksas un pieņemt būtisku kavēšanos lietu izskatīšanā. Bez tam ir arī ar izpildi saistītās papildu grūtības, ja beigu beigās būs jāvērsas citas valsts tiesā, lai panāktu izpildi.